

Boje u kulturama i tradicijama

Domitrović, Jana

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:863958>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

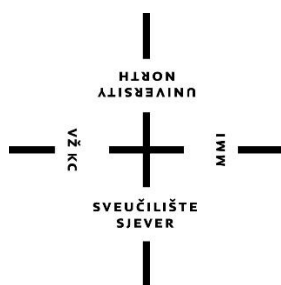
Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-25**

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

Sveučilište Sjever

Završni rad br. 492/MM/2016

Boje u kulturama i tradicijama

Jana Domitrović, 5418/601

Varaždin, rujan 2016. godine

Sveučilište Sjever

Multimedija, oblikovanje i primjena

Završni rad br. 492/MM/2016

Boje u kulturama i tradicijama

Student

Jana Domitrović, 5418/601

Mentor

izv. prof. dr. sc. Anica Hunjet

Varaždin, rujan 2016. godine

Prijava završnog rada

Definiranje teme završnog rada i povjerenstva

ODJEL	Odjel za multimediju, oblikovanje i primjenu		
PRISTUPNIK	Jana Domitrović	MATIČNI BROJ	5418/601
DATUM	31.8.2016.	KOLEGIJ	Psihologija boja
NASLOV RADA	Boje u kulturama i tradicijama		
NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU	The colors in the cultures and traditions		
MENTOR	dr.sc. Anica Hunjet	ZVANJE	izvanredni profesor
ČLANOVI POVJERENSTVA	1. pred. Robert Geček, dipl. ing. - predsjednik		
	2. pred. Snježana Ivančić-Valenko, dipl. ing. - član		
	3. izv.prof.dr.sc. Anica Hunjet - mentor		
	4. izv.prof.dr.sc. Damir Vusić - zamjenski član		
	5. _____		

Zadatak završnog rada

BROJ	492/MM/2016
OPIS	<p>Boje u kulturama i tradicijama je tema ovog završnog rada, koja će se protezati kroz sva tri teorijska dijela završnog rada i jedan praktični dio, odnosno prilikom opisivanja ankete i njene analize.</p> <p>Prilikom odabira teme, cilj je bio naći temu koja bi mogla biti i poučna i interesantna, a nakon uspješno odabrane teme, sam rad napisan je kako bi se istražilo kakva sve značenja imaju boje diljem svijeta.</p> <p>Cilj završnog rada prvotno nije bila anketa već, pronalaženje novih saznanja o drugim, dalekim ali bliskim kulturama i tradicijama. Cilj je bio da ta nova saznanja budu i zanimljiva a ne samo hrpa činjenica. Ali boje ne mogu biti dosadne, bar kad je riječ o kromatskim bojama, pa tako ni njihovo značenje.</p> <p>Prva obrađena tema u radu su Boje u kulturama i tradicijama danas, zatim Boje u kulturama i tradicijama tijekom povijesti te zadnji teorijski obrađen dio u završnom radu je Značenje boja na zastavama. Kao što i sam naslov govori u prvom poglavlju je objašnjeno značenje boja u kulturama i tradicijama danas.</p> <p>Anketom koja je provedena za završni rad, je bila napravljena s ciljem i nadom da će se moći dokazati da ljudi znaju o bojama i više nego što su svjesni. Jer ljudi zapravo već instinktivno osjećaju simboliku boja, tj. oni znaju koje osjećaje boje bude u njima. Kao što npr. plava u globalu utječe na ljude tako što djeluje smirujuće. Mnoge ljude npr. zelena boja asocira na prirodu.</p>

ZADATAK URUČEN 19.07.2016.

POTPIS MENTORA

Hunjet

Predgovor

Zahvaljujem se svojoj mentorici izv. prof. dr. sc. Anici Hunjet koja mi je pomogla pisati ovaj rad usmjeravajući me u pravom smjeru pomoću svog stručnog znanja. Također joj zahvaljujem na podršci prilikom odabira teme i ostvarenjem konačnoga rada.

Zahvaljujem se i svim profesorima Sveučilišta Sjever koji su mi omogućili da tijekom tri godine studiranja steknem znanje koje će mi koristiti u mojoj struci.

Na kraju bih se zahvalila i svojim roditeljima koji su mi omogućili studiranje i podupirali me tokom sve tri godine studija.

Sažetak

Ideja završnog rad je bila saznanje o značenju boja u kulturama i tradicijama diljem svijeta. Osim toga nakon završetka rada se trebalo steći saznanje koliko Hrvati znaju o značenju boja u kulturama i tradicijama.

Tijekom pisanja rada navedene su saznate činjenice o značenju boja u kulturama i tradicijama diljem svijeta koje vrijede u današnjem vremenu i kakvo je značenje tih istih boja bilo tijekom prošlosti. U završnom radu je opisano i značenje boja na zastavama u globalu i pojedinačno po određenoj selekciji. Na kraju Završnog rada je analizirana anketa o informiranosti Hrvata o značenju boja u kulturama i tradicijama.

KLJUČNE RIJEČI: boja, kultura, tradicija, značenje, simbolika

Sadržaj

1.	Uvod	1
2.	Boje u kulturama i tradicijama danas	3
2.1.	Crvena boja	3
2.2.	Narančasta boja	5
2.3.	Žuta boja	6
2.4.	Zelena boja	7
2.5.	Plava boja	9
2.6.	Ljubičasta boja	10
2.7.	Roza boja	11
2.8.	Bijela boja	12
2.9.	Crna boja	15
3.	Boje u kulturama i tradicijama tijekom povijesti	16
3.1.	Crvena boja kroz povijest	16
3.2.	Narančasta boja kroz povijest	18
3.3.	Žuta boja kroz povijest	19
3.4.	Zelena boja kroz povijest	21
3.5.	Plava boja kroz povijest	24
3.6.	Ljubičasta i purpurna boja kroz povijest	25
3.7.	Roza boja kroz povijest	27
3.8.	Bijela boja kroz povijest	28
3.9.	Crna boja kroz povijest	29
4.	Značenje boja na zastavama	32
4.1.	Općenito značenje boja na zastavama	32
4.2.	Značenje boja Pan-zastava i zastava Latinske Amerike	33
4.2.1.	<i>Pan-slavenske boje</i>	33
4.2.2.	<i>Pan-afričke boje</i>	34
4.2.3.	<i>Pan-Arapske boje</i>	35
4.2.4.	<i>Latinsko Američke zastave</i>	35
5.	Analiza rezultata	36
5.1.	Online anketa	36
5.2.	Analiza rezultata ankete	36
6.	Zaključak	46
7.	Literatura	49
	Popis slika	51
	Popis tablica	53
	Popis grafikona	54

1. Uvod

Boje u kulturama i tradicijama je tema ovog završnog rada, koja će se protezati kroz sva tri teorijska dijela završnog rada i jedan praktični dio, odnosno prilikom opisivanja ankete i njene analize.

Prilikom odabira teme, cilj je bio naći temu koja bi mogla biti i poučna i interesantna, a nakon uspješno odabrane teme, sam rad napisan je kako bi se istražilo kakva sve značenja imaju boje diljem svijeta? Da li su ta značenja raznolika ili uglavnom ista? Da li zemlje u istočnim kulturama imaju i približno sličnu perspektivu glede boja, kao i ljudi iz zapadnih kultura? Da li u zapadnim i istočnim kulturama ima dodirnih točaka glede značenja boja? Postoje li i prema tradiciji pojedinih zemalja značenje boja koje vrijede samo kod njih i možda još par zemalja? Na ta i sva pitanja koja su se javila prilikom istraživanja podataka o temi završnog rada, nađeni su odgovori.

Sama tema rada je interesantna i istraživačke prirode. Cilj završnog rada prvotno nije bila anketa već, pronalaženje novih saznanja o drugim, dalekim ali bliskim kulturama i tradicijama. Cilj je bio da ta nova saznanja budu i zanimljiva a ne samo hrpa činjenica. Ali boje ne mogu biti dosadne, bar kad je riječ o kromatskim bojama, pa tako ni njihovo značenje.

Prva obrađena tema u radu su Boje u kulturama i tradicijama danas, zatim Boje u kulturama i tradicijama tijekom povijesti te zadnji teorijski obrađen dio u završnom radu je Značenje boja na zastavama. Kao što i sam naslov govori u prvom poglavlju je objašnjeno značenje boja u kulturama i tradicijama danas, s time da ima devet potpoglavlja. Jedno potpoglavlje za svaku boju. Boje čije je značenje objašnjeno u poglavlju Boje u kulturama i tradicijama danas i poglavlju Boje u kulturama i tradicijama tijekom povijesti su, primarne i sekundarne boje, ružičasta boja i neboje, odnosno crna i bijela boja. Unutar tih poglavlja opisana je simbolika devet, prije navedenih boja, u kulturama diljem svijeta. Osim pojedinačnog opisa značenja boja u kulturama, npr. Kineskoj, rečeno je ponešto i općenitom značenju boja u zapadnim, a tako i istočnim kulturama. U manjem dijelu ovog završnog rada spominje se i simbolika nekih boja na području Hrvatske. Treće poglavlje završnog rada se odnosi na temu Značenje boja na zastavama. To poglavlje se sastoji od dva potpoglavlja. U prvom potpoglavlju je objašnjeno općenito značenje boja na zastavama. Drugo potpoglavlje se sastoji od četiri potpoglavlja u kojima je objašnjena tema Značenje boja Pan-slavenske, Pan-afričke, i Pan-arapske boje. Objasnjeno je značenje tih boja i boja na zastavama par latinsko američkih država. Potpoglavlje o Pan-slavenskim bojama sadrži i jedno potpoglavlje o Hrvatskoj zastavi, odnosno značenju boja koje se nalaze na nacionalnoj zastavi Republike Hrvatske.

Praktični dio rada odnosi se na anketu. Svrha ankete je statističko provjeravanje informiranosti Hrvatske populacije o simbolici boja u kulturama i tradicijama. Podaci su se prikupljali preko on-line ankete. Anketa je provedena nad svim dobnim i interesnim skupinama koje su se odazvale na nju. Anketa koja je napravljena za ovaj završni rad je anonimnog karaktera. U dijelu rada pod nazivom Analiza rezultata, dati su podaci koji su prikupljeni kroz osamnaest pitanja.

Anketom koja je provedena za završni rad, je bila napravljena s ciljem i nadom da će se moći dokazati da ljudi znaju o bojama i više nego što su svjesni. Jer ljudi zapravo već instinktivno osjećaju simboliku boja, tj. oni znaju koje osjećaje boje bude u njima. Kao što npr. plava u globalu utječe na ljude tako što djeluje smirujuće. Mnoge ljude npr. zelena boja asocira na prirodu.

2. Boje u kulturama i tradicijama danas

2.1. Crvena boja

Slika 2. 1 Šarene ruske matreshka lutke

U zapadnjačkoj kulturi crvena je prema tradiciji boja koja predstavlja ljubav, energiju, akciju, bijes, strast i opasnost [7][8]. U današnje vrijeme je u nekim državama, a jedna od njih je Njemačka, običaj da suci visokog suda nose crvenu odjeću, jer je ona u tim zemljama simbol moći nad životom i smrti [1]. U nekim zemljama kao što je Rusija, crvena se povezuje s komunizmom i revolucijom [7].

Crvena se smatra najmoćnijom bojom u indijskoj kulturi. Indijci crvenu boju vezuju s vatrom, moći, zdravljem, plodnošću, ljepotom, čistoćom, senzualnošću, duhovnošću i kao kod većine ljudi u cijelom svijetu, s ljubavlju. Kod Indijaca je crvena boja bitna i prilikom obilježavanja važnih događaja u životu svakog čovjeka. Kada žene u Indiji imaju ruke ukrašene kanom crvene boje ili imaju crvenu liniju duž razdjeljka u kosi, koja se zove „sindor“, to je znak da je ta žena udata ili je nedavno bilo njeno vjenčanje [9].

Slika 2. 2 Indijsko vjenčanje

Sa žalosti se, crvena boja povezuje u Južnoj Africi [9]. Crvena boja se u Nigeriji povezuje s vitalnošću i agresijom [7]. Na Obali Slonovače tamno crvena boja označava smrt [10]. U Gani je običaj da na sprovodu, bliski srodnici preminule osobe nose crveno platno kako bi pokazali duboko žaljenje za preminulom osobom. Prema običaju u Gani, crnu tkaninu nose daleki rođaci i oni koji žele tugovati s obitelji za preminulom osobom. Crna boja u tom slučaju simbolizira tugu i suosjećanje s boli obitelji kao da su i oni izgubili nekoga svog bližnjega. U Gani se crna boja povezuje i sa žalošću i smrću [11].

Slika 2. 3 Sprovod u Gani

Crvena boja je važna u azijskim kulturama. U azijskim kulturama ona simbolizira blagostanje, sreću, radost, slavlje i dug život. Običaj je da se u Aziji za vrijeme posebnih prigoda i blagdana daju crvene omotnice koje sadrže novac [7]. Kod tajlandske tradicije boje se vežu s određenim božanstvom i svaki dan u tjednu ima boju koja mu je dodijeljena. Pa tako je crvena dodijeljena nedjelji. Crvena je u tajlandskoj tradiciji vezana uz zaštitnik Sira, bog Sunca, za koga se po

vjerovanju smatra da je rođen u nedjelju. Prema iranskoj tradiciji, crvena predstavlja hrabrost i sreću [7].

Slika 2. 4 Kineska nova godina

Kineska kultura crvenu boju povezuje sa slavljem proljetnog festivala, poznatijeg kao slavlje Nove Godine, koji je u Kini najvažniji blagdan s najdužom tradicijom. Veoma često se može vidjeti prisutnost crvene boje na važnim događajima koji Kinezi slave. U Kini se često može vidjeti mladenke u crvenim vjenčanicama. Crvena boja u kineskoj kulturi ima jako značenje. Kinezi smatraju da donosi sreću, napredak, uspjeh i dug život [7].

2.2. Narančasta boja

Postoji jedna izreka u zapadnim zemljama koja kaže „ako se u svoj ormar doda nešto od garderobe narančaste boje, „oživješe” se ostale stvari“. Ova izreka proizlazi iz poimanja ove boje radoznom, zabavnom i kreativnom [9]. Narančasta se kod zapadnih kultura povezuje i s toplinom, jeseni i žetvom [7]. U Ukrajini narančasta boja simbolizira snagu i hrabrost [9]. Američki Indijanci su ovu boju povezivali sa srodstvom i učenjem [10].

U nekim zemljama se ova boja veže s bogatstvom iz istih razloga kao i žuta. U Holandiji je narančasta nacionalna boja i predstavlja kraljevsku obitelj te zemlje. Postoje i zemlje koje ovu boju povezuju sa žalošću. Takva poveznica s ovom bojom se javlja u Egiptu i nekim zemljama Bliskog Istoka [9]. Narančasta se povezuje sa srećom, ljubavi, poniznošću i dobrim zdravljem u istočnim kulturama [7].

Slika 2. 5 Fushimi Inari Taisha svetište u Kyoto, Japan

U Kini i Japanu narančasta boja je simbol sreće, hrabrosti, zdravlja i ljubavi. U Indijskoj kulturi

narančasta boja povezuje se s vatrom. Narančasti začin, šafran Indijci smatraju svetim [9].

Slika 2. 6 Festival lampa u Tajlandu

2.3. Žuta boja

Zapadne kulture žutu boju povezuju s optimizmom, srećom, toplinom, radosti, nadom. Osim toga žuta se povezuje i s oprezom i kukavičlukom [7]. U Francuskoj, žuta boja ima negativna značenja. U toj zemlji žuta boja označava izdaju ljubomoru i slabost. Slično kao i kod francuske tradicije, tako se i po njemačkoj tradiciji žuta boja veže s osjećajem ljubomore [9].

Slika 2. 7 Tradicionalni žuti tramvaj u Lisabonu, Portugal

Kod mnogih afričkih kultura, žuta boja, baš kao i prije za plemstvo ljubičasta, rezervirana je za osobe višeg statusa. Taj se slučaj javlja u Africi zbog njihovog vezivanja ove boje s bojom zlata. A zlato je u Africi kao i svugdje vezano uz novac, uspjeh i bogatstvo, te žuta boja u Africi ima takvo značenje. Najviše je izraženo ovo značenje žute boje u egipatskoj kulturi, gdje se žuta boja koristila kako bi se obojile mumije, sarkofazi ili ukrašavale grobnice faraona i drugih velikodostojnika egipatske mitologije [9]. Osim ovog značenja, žuta je i boja žalosti u Egiptu, pa i u Burmi [10].

U Kineskoj kulturi žuta je boja carstva [12]. Žuta boja u japanskoj kulturi asocira na prefinjenost, hrabrost i bogatstvo [9]. Simbol svećenstva u budizmu je žuta boja, istovjetna boji žutog šafrana [10].

Slika 2. 8 Budistički redovnici

U tajlandskoj kulturi žuta boja se veže uz sreću. Žuta boja je boja ponedjeljka u Tajlandu [9]. Indijci nose ovu boju povodom proslave praznika proljeća koji se naziva Vasant Panchami [13]. U Indiji je žuta boja simbol obrtnika i trgovaca [1].

Slika 2. 9 Indijska djevojka koja nosi žutu haljinu povodom proljetnog festivala Vasant Panchami

2.4. Zelena boja

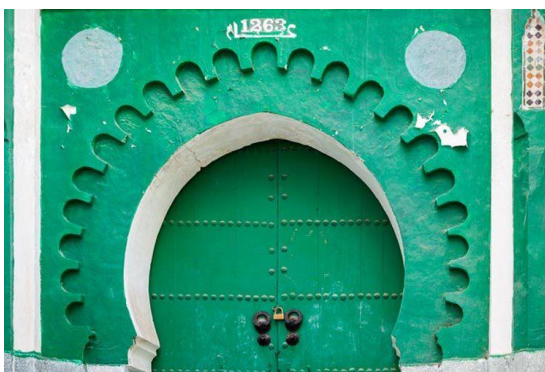
Zelena boja se obično veže uz prirodu, ekologiju, životnu sredinu i vojsku [9]. U srednjoameričkim kulturama zelena boja označava proljeće, rast i regeneraciju [1]. Kod nekih zapadnih kultura zelena boja simbolizira proljeće, svježinu, sreću, bogatstvo, prirodu, dok kod nekih kultura ima negativno značenje, i veže se uz ljubomoru, pohlepu i neiskustvo [7][9].

U nacijama koje su pretežno katoličke vjeroispovijesti, zelena boja se u kombinaciji s crvenom veže za Božić, te se u tim zemljama domovi ukrašavaju različitim ukrasima zelene boje [9].

Nacionalna boja Irske je zelena boja. Irska je dobila nadimak „smaragdno ostrvo” zbog velikih zelenih polja koja prekrivaju tu državu. Irska kultura povezuje zelenu boju sa srećom, te je stoga uz djetelinu, glavno obilježje zaštitnika Irske, Svetog Patrika [9].

Slika 2. 10 Rižina polja na terasastom Mu Cang Chai, Yen Bai, Vijetnam

Slika 2. 11 Zelena vrata drevne džamije u Medini. Tanger, Maroko

Na Bliskom istoku, zelena boja povezuje se sa srećom, bogatstvom, plodnošću i tradicionalna je boja islama [7]. Zelena boja simbolizira novi život, mladost, vječni život, plodnost, ljepotu, napredak ali i nevjeru u mnogim azijskim i istočnim kulturama. Prema Kineskoj tradiciji zelena predstavlja život i propadanje, te sramotu, jer prema tradiciji, muškarci nose zelene kape ako su im žene preljubnice [7][8][9].

Slika 2. 12 Meksički plesači u tradicionalnim nošnjama

U Indoneziji je prema tradiciji zelena boja bila zabranjena. Dok se s izuzetno bitnim značenjem zelena boja javlja u Meksiku, gdje je i simbol nezavisnosti [7].

2.5. Plava boja

Bank of America

Slika 2. 13 Logotip Bank of America

Plava boja je boja koja od svih ostalih boja ima najviše različitih značenja u cijelom svijetu. Pa tako se u Zapadnim kulturama plava boja najčešće veže s melankoličnim osjećanjima, depresijom, usamljenošću i tugom. U Europi i Sjevernoj Americi, smatra se da plava boja djeluje umirujuće i simbolizira sigurnost, autoritet i povjerenje. Zbog ovih navedenih razloga, plava boja je korištena pri izradi logotipa za američku banku „Bank of America”. Dok se u američkim i europskim kulturama plava boja smatra muškom bojom i veže s muževnošću, u kineskoj kulturi, plava boja simbolizira rođenje djevojčica i smatra se ženskom bojom. Kod mnogobrojnih bliskoistočnih kultura, plava boja predstavlja zaštitu i sigurnost, a simbolički predstavlja nebo, duhovnost i besmrtnost [9]. Plava boja u Ukrajinskoj kulturi predstavlja dobro zdravlje [7].

U nekim kulturama plava boja simbolizira iscjeljenje i omogućuje zaštitu od zla. Odnosno u nekim zemljama kao što su Grčka, Turska, Iran, Albanija i Afganistan, plave oči u obliku amajlije se vjeruje da štite od uroka, te su u tim zemljama takve amajlije uobičajene znamenitosti [7]. U Iranu, plava boja je simbol žalosti [10].

U zemljama Latinske Amerike, plava boja ima pozitivna značenje. A jedan od razloga je i to što je većina ljudi u tim zemljama katoličke vjeroispovijesti. Zbog toga se u Latinskoj Americi plava boja povezuje s nadom i zdravljem. U tim zemljama plava je simbol Djevice Marije, koja se često prikazuje u plavoj haljini ili s plavom maramom, a ona označava duhovni mir i bogatstvo [9].

Slika 2. 14 Hinduističkog bogu Krišna

U Hinduizmu se plava boja veže uz hinduističkog bogu Krišnu, koji je oličenje ljubavi i radosti, a u suprotnosti je s bolom i grijehom. Plava boja predstavlja svetost i božanstava u Judaizmu. U egipatskoj kulturi plava boja simbolizira sreću [9].

2.6. Ljubičasta boja

Ljubičasta boja u mnogim kulturama, kako na istoku tako i na zapadu simbolizira moć, bogatstvo, slavu i ekskluzivnost. Ljubičasta boja je vjekovima bila rijetka. Dobivala se od morskih puževa, i proces njenog dobivanja je iziskivao mukotrpan rad. Iz tih razloga je ova boja bila izuzetno skupa i time su si je mogli priuštiti samo jako imućni ljudi. Stoga je ljubičasta boja tijekom vremena postala statusni simbol kod vladara mnogih dinastija, zbog čega se u zapadnoj kulturi ovu boju povezuje s kraljevstvom [9][12].

U današnje vrijeme, ljubičasta boja u nekim europskim zemljama, kao što su Engleska i Italija, ima mnoga tamna značenja. Osim u ovim zemljama, kao simbol tuge i smrti, ova je boja označena i u Indiji, Tajlandu i Brazilu. Prema brazilskoj i tajlandskoj tradiciji ljubičasta boja se nosi u kombinaciji s crnom prilikom žalovanja za bliskom osobom. U brazilskoj kulturi se smatra da je velika nesreća nositi ljubičastu odjeću ako neko nije u žalosti [9].

U Japanskoj kulturi, ljubičasta je obredna boja. Ona se u toj kulturi povezuje s arogancijom, bogatstvom i prosvjedošću [8][10].

Slika 2. 15 Purple Heart

Ljubičasta boja simbolizira hrabrost i ponos u Sjedinjenim Američkim Državama. Ona je dobila ovo značenje u američkoj kulturi zbog „ljubičastog srca”. Ljubičasto srce je najveće vojno priznanje koje se dodjeljuje marincima i vojnicima koji postignu izuzetna dostignuća u ratu i iskažu čin hrabrosti [9]. Američki Indijanci tradicionalno smatraju ljubičastu bojom zahvalnosti, iscijeljena i mudrosti [10].

2.7. Roza boja

Slika 2. 16 Djevojčica u ružičastoj odjeći

Općenito se smatra u da je roza boja, boja koja simbolizira ženstvenost, nježnost, romantiku i ljubav. U zapadno europskoj kulturi je običaj da se novorođenim djevojčicama donose pokloni upravo ove boje. U nekim kulturama roza boja nema navedena značenja, pa je tako u japanskoj kulturi podjednako zastupljena i u muškoj i ženskoj garderobi. Te se čak više veže uz muškarce. Roza boja simbolizira povjerenje u Korejskoj kulturi. U latinskoj Americi roza simbolizira portugalsku vladavinu. Glavni razlog toga je boja arhitekture izgrađena u periodu portugalske vladavine na tim područjima [9].

Roza boja u Kini dugo vremena nije bila ni prihvaćena kao jedna od boja, bar u zvaničnom smislu. Utjecaj zapadne kulture doveo je do šire upotrebe ove boje, te se u današnje vrijeme u Kini prevodi kao „strana boja” [9].

Uvriježeno je mišljenje da roza boja ima umirujući i sedativan učinak, te da smanjuje nasilno ponašanje. Iz tih razloga u mnogim zemljama su zidovi zatvorskih ćelija obojeni upravo u ovu boju[9].

2.8. Bijela boja

Bijela, jedna od akromatskih boja ili neboja, se kako u europskim, tako i u afričkim i azijskim kulturama povezuje s nevinošću, neokaljanošću i čistoćom. Osim ove simbolike bijela metaforički predstavlja u mnogim kulturama blaženstvo i mir [1].

Slika 2. 17 Sveti duh

U kršćanskim kulturama bijela boja se kroz bijelu svjetlost povezuje s iskonskim, početkom vremena i svijeta. Kao bijelu svjetlost u kršćanskoj kulturi se doživljava Boga, a za anđele, božanska bića se smatra da su bijele boje. Smatra se da je to boja vječnosti i raja. Isus se pojavljuje u obliku bijelog janjeta, Sveti Duh javlja kao bijela golubica, dok je simbol Djevice Marije bijeli jednorog. Bijela se smatra i bojom svećenika zbog njezinog vezivanja s božanstvom. Tijekom mise, katolički svećenici nose odjeću koja se naziva alba, lat. bijela. Liturgijska boja najvećih kršćanskih blagdana je upravo bijela boja. Bijela boja je unutar hijerarhije boja u katoličanstvu, rezervirana isključivo za papu [1].

Slika 2. 18 Rabin

Na jedan od najvećih židovskih blagdana, Yom Kippur (blagdan pomirenja), veliki rabin nosi odjeću bijele boje kao simbol obnove prijateljstva između Boga i ljudi [1].

Bijela boja se smatra bojom djece i novorođenčadi, ali i suprotno tome i bojom starosti, kao bojom koja označava početak i kraj ovozemaljskog svijeta. Blaženstvo, mudrost i unutarnji mir su simbolika koju predstavlja sijeda kosa, odnosno bijela boja [1].

Slika 2. 19 Huli udovica iz Papue Nove Gvineje

Bijela boja se povezuje s prijelazom iz jednog u drugo životno razdoblje. S tim značenjem se javlja u obredima koji se javljaju na početku života kao što je krštenje, prilikom sklapanja braka, te na obredima na kojima se slavi dolazak novog razdoblja, prilikom dolaska proljeća, ljeta, ili prilikom sahrane kao simbol početka života poslije smrti. U bijeloj boji se prikazuju i bića iz života poslije smrti, utvare i duhovi. Bijela boja gline kaolina u afričkim kulturama u kojima su inicijacijski obredi određivali cijelu društvenu strukturu, bijela boja označava neutralnost. Udovice u Novoj Gvineji i Africi koje su privremeno izvan svoje zajednice, pokrivaju svoje lice neutralnom bijelom bojom. U istočnoazijskim kulturama se pretežno koristi bijela na pogrebima, jer ona u njihovim kulturama simbolizira smrt [1].

Bijela u današnjem zapadnom društvu simbolizira ponos, nedodirljivost, zatvorenost, hladnoću i eleganciju [1]. Prema tradiciji mladenke u zapadnim kulturama nose bijele vjenčalice na vjenčanju [7]. Osim toga liječnici nose bijele kute, a i većina bolnica imaju tradicionalno bijele zidove, zbog povezanosti bijele boje s čistoćom [1][14].

Prema običajima u Gani, bijela tkanina se nosi na sprovodu u slučaju kada je pokojnik imao sedamdeset i više godina, te se bijelom bojom slavi njegov dug i ispunjen život. Prema tradiciji u Gani bijela predstavlja pobjedu i radost, tako da se u slučaju stare osobe slavi njen život. Kod mnogih ganskih kultura, nedjeljom su se nosile bijele krpe na posljednji dan sprovodnog obreda, te je tada bijela označavala uspješni prijelaz pokojnika u duhovni svijet [11].

U nekim kulturama bijela boja se povezuje s uskrsnućem i pobjedom nad smrću. A u Peruu, bijela boja se povezuje s dobrim zdravljem, vremenom te anđelima [7].

Bijela boja se u istočnim kulturama općenito veže uz smrt, pogreb, jad i tugu. U kineskoj kulturi ona se povezuje i s nesrećom, čistoćom, djevičanstvom. Prema indijskoj tradiciji bijela simbolizira nesreću, tugu članova porodice za preminulima, pogrebe, čistoću i mir, te je jedina boja koju udovice smiju nositi. U Koreji bijela kao i u mnogim zemljama simbolizira nevinost i čistoću, ali osim toga rođenje, smrt i moral [8].

2.9. Crna boja

U mnogobrojnim kulturama crna boja koja se smatra i nebojom, te spada među akromatske boje, predstavlja profinjenost i formalnost. Osim toga ima mnoge negativne konotacije kao što su smrt, tuga, zlo, magija, nesreća, bolest i misterija [7]. U zapadnoj kulturi crna boja označava smrt i konačno ništavilo. Crna odjeća se prema američkim običajima i zapadnoj tradiciji obično nosi na pogrebima. Dok na Bliskom istoku ima dvojako značenje, povezuje se i s preporodom s jedne strane, te s tugom s druge strane. Crna se u azijskim kulturama povezuje sa žalosti, kajanjem, znanjem i karijerom. U afričkim kulturama, crna boja simbolizira zrelost i muževnost [7].

Indijanci povezuju crnu s harmonijom i tlo, a pošto oni tlo smatraju nosiocem života, crna kod njih ima pozitivne konotacije [10].

Crna boja danas nosi prilikom svečanih prigoda. Takav običaj se u zapadnoj kulturi koja se širi i na ostatak svijeta, proizašao iz protestantskog razmišljanja o moralu, koji je zagovarao tamne boje i smatrao da su sve ostale znak razmetljivosti [1].

Slika 2. 20 Pogreb u Gani

Prema običaju u Gani, crnu tkaninu nose daleki rođaci i oni koji žele tugovati s obitelji za preminulom osobom. Crna boja u tom slučaju simbolizira tugu i suosjećanje s boli obitelji kao da su i oni izgubili nekoga svog bližnjega. U Gani se crna boja povezuju i sa žalošću i smrću [11].

3. Boje u kulturama i tradicijama tijekom povijesti

U prošlosti su blistave i postojane boje bile povlastica visokog društva, elite. Takve boje je bilo teško proizvesti te su se stoga njima bojali samo skupocjeni materijali, te su življe boje označavale viši statusni simbol, dok su s druge strane nebojani ili odjeća neuglednih boja je označavala običan puk [15].

3.1. Crvena boja kroz povijest

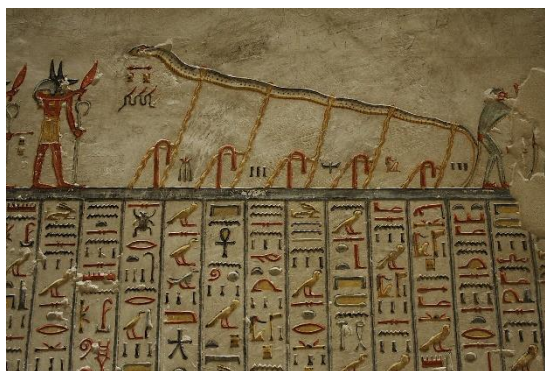
Crvena boja se u antičkoj grčkoj kulturi vezala uz grčkog boga rata, Aresa te samim time i s borbom. Dugo vremena se zbog ove poveznice smatrala muškom bojom [1]. U rimskoj kulturi crvena boja je označavala početak bitke [16].

Crvena boja je predstavljala ljubav i vjernost u grčkoj kulturi. Povezivala se s crvenom ružom koja je posvećena Afroditi, božici ljubavi. Isto značenje je crvena imala i u rimskoj kulturi, jer su crvenu Rimljani povezivali sa svojim božanstvima Marsom i Venerom [1].

U ranoj kršćanskoj kulturi crvena boja je bila simbol Kristove krvi, koja je prolivena radi spasenja ljudi, te je bila i simbol krvi mučenika koji su prolili svoju krv za Isusa. U kršćanskoj kulturi Isus i sveci koji su bili mučenici su se ikonografski najčešće prikazivali u crvenoj odjeći. Crvena označava vjeru, ljubav prema Bogu, ispunjenje. U kršćanskoj kulturi ima i negativnu simboliku. Označava grijeh, smrt, krvni zločin i vatru. Simbolika vatre veže se sa Sotonom i paklom. Kršćani po tradiciji smatraju crvenu liturgijskom bojom blagdana Duhova. Crvena u tom kontekstu predstavlja Duha Svetoga, koji je tom prilikom sišao nad apostole u obliku plamenih jezika [1].

U drevnoj egipatskoj kulturi crvena je bila predstavnica njihove rase te su oni bojali svoja tijela u tu boju. U drevnom Egiptu crvena je bila boja boga Setha, boga svega što je štetno, i zla. Riječi zlokobnog proročanstva koje se nazivalo Apophisa, označivale su se s crvenom tintom. Apophisa je prema egipatskoj tradiciji bila zmija-demon koja je označavala neprijateljstvo. Naslove knjiga, uputstva za doziranje lijekova i nazive bolesti su također označavali s crvenom bojom [1]. Iz toga se može zaključiti da je kod njih crvena simbolizirala opasnost.

Slika 3. 1 Apep (Apophis)

Crvenu odjeću su tijekom srednjeg vijeka po pravilima odijevanja mogli nositi plemići, crkvena elita. Osim njih to pravo su imali i krvnici i suci, kod kojih je ta boja bila simbol moći nad životom i smrti [1].

Crvena počinje tijekom 10. stoljeća u Europi simbolizirati đavolje iskušenje. U francuskim tržišnim knjigama, koje potječu iz ranog 14. stoljeća, postoje podaci koji dokazuju koliko je bila visoka cijena odjeće zvane de grana. Ona je bila obojena crvenom bojom, koja se dobivala od crva. Cijena te odjeće je prema podacima iznosila 125 livreja, dok je ona odjeća koja je bila obojena broćem iznosila 75 livreja [1].

Latinski termin rubrica, se tijekom srednjeg vijeka ukorijenio kod zapadnih kultura. U svojim početcima označivao je crvenu boju. Tijekom vremena je postao termin za sav tekst koji slijedi nakon crvenog naslova. Crvenom bojom se označavaju i ispravci u zadaćama ili tekstu [1].

Tijekom vremena crvena boja se počela povezivati s pravednošću, pa su stoga suci počeli nositi crvenu odjeću, a krvnici crvene kapuljače i rukavice [1].

Crvena krpa je od 18. stoljeća počela biti signal za opasnost. Godine 1917. boljševici su prilikom svrgavanja cara koristili crvene zastave, te je od tada crvena boja simbol komunizma. Prema hrvatskoj seoskoj tradiciji jabuka i crveno licitarsko srce označava ljubav. Poklanjane crvene pisanice, od strane djevojaka mladićima, a time i crvena boja označavale su ljubav i naklonost [1].

Slika 3. 2 Tradicionalna Kazahstanska vjenčanica, fotografija snimljena između 1911. i 1914. godine

U seoskim kulturama većeg djela Europe još u 19. stoljeću bilo je uobičajeno da mladenka nosi crvenu vjenčanicu. Taj običaj je postojao i u mnogim azijskim zemljama [1].

Crvena boja je poslije otkrića spektra u 18. stoljeću u prometu označavala zabranu prolaza [1].

3.2. Narančasta boja kroz povijest

Slika 3. 3 Klaun, Pierre-Auguste Renoir (1868)

Prema rimskoj mitologiji narančasta boja se povezivala s Bacchus-om, koji je u grčkoj mitologiji poznat kao Dioniz, bog vina, ritualnog zanosa i ludila, a prikazivao se u narančastoj odjeći. Slijedno tome narančasta se kao i danas u Americi i Europi povezivala sa zabavom i lakomislenošću. Narančasta je zbog svoje simboličke bila primjenjivana za klaunovske perike [2].

Slika 3. 4 Willem Silent, 1580

Narančasta boja počela je simbolizirati Nizozemsku od vremena Williama I. Orange, koji je bio poznat kao i „William tihi“ i „otac domovine“. On je u Nizozemskoj organizirao pobunu protiv španjolske vladavine, koja je nakon osamdeset godina rata dovela do neovisne nizozemske države [3].

Slika 3. 5 Poštanska marka iz Ukrajine s obilježjima Narančaste revolucije

Od 2004. godine narančasta boja je u Ukrajini postala simbol hrabrosti i snage. Razlog za ovu simboliku javlja se nakon 2004. jer je ta godina bila godina velikih protesta tijekom kojih se narod te zemlje pobunio protiv predsjedničkih izbora koji su bili lažirani. Ti protesti su se nazivali „narančasta revolucija“, a predvodio ih je Viktor Yushchenko [4][9].

3.3. Žuta boja kroz povijest

Žuta boju su tijekom stoljeća civilizacije povezivale sa suncem i širom svijeta je označavala optimizam, veselje, toplinu, plodnost, bogatstvo koje je označavala zbog zlata, a blagostanje i napredak zbog žute boje zrelog žita [1].

Žuta boja je imala pozitivnu simboliku i u vrijeme antičkog razdoblja. U grčkoj mitologiji, žuta se povezivala s bogom Sunca Heliosom jer je nosi žutu odjeću za vrijeme dok je prolazio nebom u zlatnoj kočiji. Odjeća mladenki u Rimu je bila žute boje. Žuta je bila boja koja se povezivala s Merkurom, glasnikom bogova [1].

Od srednjeg vijeka žuta boja ima negativne konotacije. Pa su tako određene skupine ljudi morale nositi odjeću žute boje ili diskreditirajuće oznake koje su često bile u žutoj boji. Prema zapadnoj tradiciji žuta boja je bila rezervirana za nemoralne ili marginalne osobe upravo zbog negativnog simbolizma koji je predstavljala u to doba. Mogli bismo zaključiti da su je u srednjovjekovnoj tradiciji koristili kao oznaku za ljude koje su htjeli javno izdvojiti od ostatka stanovništva [1].

Žutozelena i žutocrvena boja su imale negativne konotacije tijekom povijesti. Povezivale su se s neredom, razuzdanosti, a krajem srednjeg vijeka i s ludilom. Razlog za vezanje žute boje s ludilom vjerojatno proizlazi zbog šafrana od kojeg se i dobivala ta boja, a koji sadrži tvar za nekontrolirani smijeh [1].

Tijekom 10. stoljeća žuta se počinje povezivati s herezom i dvoličnošću. Žuta boja se u Francuskoj, u desetom vijeku po tradiciji koristila za bojanje vrata na kućama kriminalaca i izdajica, da bi bili posramljeni pred svijetom [1] [9].

Tijekom rata dinastija 1375. godine najviše se mogla uvidjeti simbolika koju je označavala žuta boja u Japanu. U japanskoj kulturi ona je označavala bogatstvo, profinjenost i hrabrost. U vrijeme tog rata, japanski ratnici su nosili žute krizanteme koji su simbolizirale japanskog cara i njegovu obitelj [9].

Slika 3. 6 Car iz dinastije Qing

U Kini je žuta boja počela biti simbol dominacije i moći od trećeg tisućljeća. Prema tadašnjoj tradiciji odjeća obojena šafranom u žuto je bila rezervirana samo za kineskog cara, zbog simbolizma koji je predstavljala. U mnogim kulturama se smatralo da je žuta muška boja. U kineskoj kulturi se žuta boja povezivala s aktivnim i kreativnim muškim načelom Yang. Nasuprot tome u Europi se smatralo da je žuta, ženska boja [1].

U 19. stoljeću je bio običaj da se žutom bojom boje vrata dužnika, te su u toj boji odjeće bili prikazivani nevjerni supružnici u ikonografiji zbog korištenja ove boje kao diskreditirajuće oznake kao što sam spomenula u jednom od prethodnih odlomaka [1].

Žuta boja se na Tajlandu povezuje sa srećom. Prema tajlandskoj kulturi žuta je boja ponedjeljka. Ponedjeljak je bitan dan u tjednu na Tajlandu, a time i žuta boja, jer predstavlja kralja Bumibola, kralja Tajlanda, koji je na prijestolju od 9. lipnja 1946. godine, a rođen je 5. prosinca 1927. godine, u ponedjeljak. U čast kralju, Tajlandani tradicionalno ponedjeljkom nose žutu odjeću tijekom prvog tjedna u prosincu [9].

3.4. Zelena boja kroz povijest

Antičke kulture su zelenu boju povezivale s morem. Sve što je bilo vezano uz njihove morske bogove, pa i životinje koje su im prinostili za žrtvu, na sebi je imalo zelene pločice mora. Zelena boja je u staroj grčkoj kulturi simbolizirala pobjedu [1].

Zelena boja je bila boja koja se smatrala bojom rezerviranom za vladare i dostojanstvenike u pred kolumbijskim kulturama u Srednjoj Americi. Ta poveznica je postojala u toj kulturi zbog ptice quetzala koja je imala zeleno perje, a simbolizirala je božanstvo Quetzalcoatl [1].

S kultom besmrtnosti i vegetacije zelena se boja vezala u starom Egiptu. Bog plodnosti, Oziris se prikazivao kao bog zelene kože, a Egipćani su mu se obraćali kao „Velikom Zelenom“ [1]. Kroz ovo božanstvo zelena je bila simbol plodnosti i novog života u starom Egiptu. Zeleni malahit, a time i zelena boja, bila je simbol radosti. Egipćani su zemlju mrtvih opisivali kao polje malahita. Zbog ciklusa rasta i propadanja, zelena je u egipatskoj kulturi bila povezana s moći uskrsnuća i smrću [17].

Od vremena antike zelena se smatrala bojom razuzdanosti i nereda, zbog toga su u srednjem vijeku slikari često prikazivali lude u odjeći te boje [1].

U srednjovjekovnoj kulturi zelena je bila simbol početka nove ljubavi, osim toga simbolizirala je i mladenačku prevrtljivu ljubav, te nevjeru [1].

Slika 3. 7 Jan Van Eyck, Arnolfilijeva svadba, tempera na drvu, 1434. National Gallery, London

U vrijeme renesanse u nekim europskim kulturama je bio običaj da mladenka nosi zelenu vjenčanicu, zbog povezivanja zelene boje u tim kulturama s plodnošću i stvaranjem novog života. Ljudi u Škotskim visoravnima nosili su odjeću zelene boje kao znak časti[18]. Prema irskom folklornom vjerovanju, zelena se povezivala s nesrećom, te je po njihovoj tradiciji bilo preporučeno izbjegavati nošenje zelene odjeće. Zelena u irskoj kulturi ima ambivalentna značenja, pa je unatoč spomenutom značenju nacionalna boja [1].

Povezivanje zelene boje s neizvjesnošću i nesrećom se u zapadnim kulturama pojačala nakon 19. stoljeća i otkrivanja smaragdno pigmenta u kojem se nalazi otrovni arsen [1].

Tijekom 15. stoljeća zelena boja je bila simbol plodnosti, te su mladoženje oblačile odjeću u ovoj boji na svadbama, a mladenke su se do 15. stoljeća udavale u vjenčanicama zelene boje. Tijekom renesanse se u vrijeme korote nosila i zelena uz crnu u nekim europskim kulturama. U Pokuplju, u Hrvatskoj u 19. stoljeću je bio običaj da starije žene nose odjeću ukrašenu sa zelenim koncem.

Po tradiciji zelena se u prošlosti smatrala bojom lovaca zbog njihove vezanosti uz šumu. Tijekom 18. stoljeća, u njemačkoj kulturi u kraljevini Württemberg, zelena boja je bila rezervirana za dvor i vojvodske lovce te je po zakonima odijevanja koji su vladali u to vrijeme bila zabranjena svim drugim muškarcima i dječacima [1].

Nakon otkrića spektra u 18. stoljeću te svrstavanja zelene u komplementarne boje dovelo je do označavanja zelene u međunarodnoj signalizaciji kao boje koja označava slobodan, dopušten prolaz. Osim u željezničkoj i pomorskoj signalizaciji uporaba ove boje se poslije pojavila u zračnom i cestovnom prometu [1].

Zelena se u vrijeme romantizma povezivala s mladošću. Zelenilo u prirodi se povezivalo s božicom ljubavi, Venerom, a šire gledano s tolerancijom i slobodom [1].

Zelena se povezivala i sa sudbinom. To značenje zelene se moglo vidjeti po tome što su stolovi u kasinima od 16. stoljeća u Veneciji bili prekriveni zelenim podlogama. Stolovi koji su služili za kartanje i igre s kockama su u 19. stoljeću kod građanskih obitelji bili pokriveni sa zelenim filcom. Prema tradiciji su i stolovi za rulet i biljar, također zeleni. Na mjestima gdje su ljudi donose važne odluke, kao što su vijećnice, administrativne sredine, tradicionalno su stolovi prekriveni zelenom bojom. Pa tako se i u sportu javlja zelena boja kao poveznica sa sudbinom, kroz zelene terene i stolove za stolni tenis [1].

Zelena se počela povezivati i već početkom 19. stoljeća kada su napravljene prve dolarske novčanice s novčanim dobitcima u kockarskim igrama, te s financijama i bankama [1].

U kineskoj kulturi je zelena u prošlosti označavala sramotu, smatra se da su zelene šešire u Kini u prošlosti prema tradiciji nosili osramoćeni ljudi [9].

Zelena boja je postala simbol nezavisnosti u Meksiku, nakon oslobađanja od španjolske vladavine u 19. stoljeću [8].

3.5. Plava boja kroz povijest

U drevnom Egiptu plava (irtyu) je boja koja je označavala nebo a time i svemir. Za Egipćane plava je predstavljala Nil i iskonske vode kaosa, koje su nazivali Nunon. Slijedno tome, plava je u egipatskoj kulturi povezivana s ponovnim rođenjem, plodnošću i s moći stvaranja [19].

Slika 3. 8 Egipatska figurica nilskog konja

Stoljećima se plava boja smatrala najprimjerenijom za žene zbog toga što je simbolizirala čednost. U prošlosti su prema tradiciji smatralo da bi djevojke trebale nositi odjeću iz palete svijetloplave boje, jer su svijetloplavi tonovi prema kršćanskoj tradiciji povezivali s nevinošću i čistoćom [1].

Slika 3. 9 Frédéric Bazille, Obiteljski susret, ulje na platnu 1867.g.

Vjernu ljubav je u srednjem vijeku simbolizirala plava boja. Plava je nakon 12. stoljeća postala i boja elite. U vrijeme 12. i 13. stoljeća plava je postala kraljevska boja zbog njezine asocijativne povezanosti s božanskim i nebeskim. U to vrijeme su postojala dvije struje koje su raspravljale o bojama u kršćanstvu. Jedna od tih struja su bili kromofili a druga kromofobi. Razmišljanje kromofila da je boja svjetlost, dovela je do povezivanja plave boje s rajem, nebom, te je plava počela biti simbol božanskog [1].

Zbog ikonografskog prikazivanja Djevice Marije u plavoj odjeći ili s plavim plaštem, te samim time i označavanja plave kao boje čednosti [1].

Krajem 16. stoljeća plava boja se počela smatrati bojom koja predstavlja čast. Plava boja se tijekom romantizma vezala uz melankoliju, čežnju, tugu i sl. Plava je postupno postala muška boja. Ta promjena se dogodila tijekom protestantizma u 16. stoljeću, u kojem su se davala prednost crnoj i ostalim tamnijim bojama, a jedna od njih je i plava [1].

Poslije vremena reformacije plava boja se uz sivu, smeđu i crnu smatrala kreposnom bojom. Nakon 18. stoljeća povezivana je sa slobodom, napretkom, prosvjetiteljstvom [1].

3.6. Ljubičasta i purpurna boja kroz povijest

Po tradiciji su ljubičasta i purpurna boje bile boje koja je bila dostupne uglavnom samo visokom svećenstvu. U liturgiji je ljubičasta bila boja koja je označavala pokajanje te je na temelju toga postala boja biskupa. Ova boja je prema srednjovjekovnoj kulturi evocirala i na žensku starost te mudrost. Ove boje su rado nosili rimski imperatori. Općenito tijekom povijesti odjeća u nijansama ljubičaste je bila dostupna samo najvišim slojevima društva, bila je svojevrsni statusni simbol. Purpurna boja se u prijašnjim vremenima dobivala iz žlijezda morskih puževa (*Murex brandaris* i *Murex trunculus*), koji se mogu pronaći u Sredozemnom moru [1].

Slika 3. 10 *Murex trunculus*

Slika 3. 11 *Murex brandaris*

Boja koja se dobila od puževa davala je cijelu paletu tonova ljubičaste, od svijetlo ljubičaste, plavo ili crveno ljubičaste sve do tamnoljubičaste boje, koja je u bizantsko doba bila najcjenjenija. S obzirom na to da je ljubičasta boja nastajala oksidacijom, te nije bljedila pri izlaganju svjetlu ili ispiranjem, za razliku od drugih boja koje su bile nepostojane, postala je simbolom vječnosti [1].

Slika 3. 12 Bizantski plemić

Ljubičasta se smatrala i bojom magije, stoga su čarobnjaci često bili prikazivani u ljubičastim ogrtačima. U antičko vrijeme pa tako i rimskoj kulturi boja koja se vezala uz božanstvo je bila boja koja se povezivala i s kraljem, kraljicom i prijestolonasljednicima, koji su jedini smjeli nositi purpurne ogrtače. U Bizantu je purpurna toliko izražavala simbol carske moći da se car u Bizantu nakon 300. godine potpisivao s purpurnom tintom. Purpurnom su u to vrijeme bile pisane i carske knjige [1].

U europskoj kulturi, tijekom 10. stoljeća bizantska ljubičasta, purpurna počinje simbolizirati skrušenost, pokajanje, melankoliju i smrt [1].

Slika 3. 13 Kraljica Elizabeta I (1533. – 1603.)

Tijekom vladavine kraljice Elizabete I (1533. – 1603.), ljubičasta se smatrala luksuznom bojom, te je odjeća u toj boji bila predodređena za plemstvo [1].

3.7. Roza boja kroz povijest

Slika 3. 14 François Boucher, Madame Pompadour, ulje na platnu, oko 1750

Tijekom rokoka, roza boja se povezivala sa sladunjavošću i sentimentalnošću [1]. U 18. stoljeću roza boja se povezivala s romantizmom, zavođenjem ali i mladošću, nježnošću, blagošću, ženstvenošću i nevinošću [2].

Slika 3. 15 Dječak s bičem, nepoznati umjetnik, 1840. godina

Tijekom 19. stoljeća roza se smatrala „malom crvenom“ te je slijedno tome bila boja za dječake. Razlog za to je povezivanje crvene boje s bitkama i ratom, odnosno povezivanje s muškom populacijom. Roza se u 19. stoljeću povezivala i s mekoćom i djetinjstvom [1][2].

Roza boja nije oduvijek bila toliko popularna kod ženskog spola i rezervirana za njega kao što je to danas slučaj. Sve do kasnih pedesetih godina 20-og stoljeća smatralo se da je roza boja, zbog energije koju ima u sebi, pogodnija za dječake. To se može i vidjeti po zapisu iz jednog časopisa koji je izašao 1918. godine. U njemu je zapisano “općeprihvaćeno pravilo jest ružičasto za dječake i plavo za djevojčice. Kao snažna boja ružičasta je mnogo primjerenija za dječake, dok nježna i dražesna plava bolje pristaje djevojčicama” (A. L. Božičević, <http://www.telegram.hr/zivot/kako-je-roza-postala-boja-za-curice-a-prije-100-godina-su-je-nosili-samo-decki>) [20].

Roza je bila jednako zastupljena u garderobi kod ženskog i muškog roda. A pogotovo je bila prisutna u muškoj garderobi tijekom 18 i 19 vijeka, doduše kod imućnijih slojeva, koje su si mogli priuštiti odjeću te boje iz istih razloga kao i kod ljubičaste [21].

Slika 3. 16 Muško odijelo, 1780. g., Švicarska

Od 1940-tih do 1970-tih roza boja se vezivala uz žene. Njezina simbolika proizlazila je iz osobina koje su se tada smatrale tipičnim za žene. Pa je tako roza simbolizirala krhkost, nježnost, površnost i brižnost [1].

3.8. Bijela boja kroz povijest

U keltskoj kulturi bijela boja se vezivala uz svećeničku klasu, a simbolizirala je božanstvo. Osim druida, samo je kralj smio nositi bijelu odjeću [1].

Slika 3. 17 Antička egipatska odjeća

Bijela boja se smatrala posebnom u drevnom Egiptu. Osim što je bila prilagođena klimatskim prilikama, odnosno svijetle lanene niti od kojih je rađena bijela odjeća, ona je pripadala kultu čistoće. Bijela je za Egipćane označavala čistoću i božansku svjetlinu [1].

Kod mnogih istočnih kultura, bijela je boja koja se povezuje sa smrću, ali i s početkom novog života [1].

Prema zapadnoj tradiciji bijela boja simbolizira čestitost, čistoću, nevinost i djevičanstvo. Smatra se i bojom mira, jednostavnosti i diskrecije [1].

Bijela boja se počela smatrati bojom nevinosti u 13. stoljeću tijekom uspostave kršćanskog vjenčanja. Najviše je ova simbolika bijele bila očita krajem 18. stoljeća kada su vrijednosti koje su bile propisane prema građanskom moralu počele prevladavati, te su dovele do toga da djevojke iz visokog društva moraju nositi bijelu boju koja bi predstavljala njihovu čistoću i djevičanstvo. Od tada i proizlazi tradicija nošenja bijelih vjenčanica [1].

Do 20. stoljeća, bijela boja je bila boja za iskazivanja tuge za preminulima u Aziji, nekim dijelovima Afrike, te u mnogim ruralnim područjima Europe. Na nekim od tih mjesta još i danas bijela boja ima takvo značenje [1].

3.9. Crna boja kroz povijest

Prema starim tradicijama i simboličkim četiri elementa, crna boja simbolizira zemlju, pakao i podzemni svijet. Crna se prije smatrala bojom groba. Crna je imala i pozitivne konotacije u drevnim kulturama, te je simbolizirala stvaranje novog života i plodnost. Simbolika plodnosti kod crne boje je bila najviše izražena u vrijeme mnogobožičkih religija. Božice plodnosti koje su štovale te kulture često su bile prikazivane u crnoj boji zbog ktonskog podrijetla. Neke od njih su indijska božica Kali ili Izida i Dijana iz Efeza [1].

U kineskoj kulturi crna boja se povezuje s Yin, ženskim simbolom. U svim kulturama koje imaju religije s izraženom podjelom na dobro i zlo, crna boja označava nasilje, smrt i propast, te predstavlja zla božanstva i demone poganskih religija koja su vezivani uz podzemlje [1].

U semitskoj kulturi je bio običaj da se lice zacrni pepelom i prljavštinom do neprepoznatljivosti, da bi se zavarali pokojnici sa zlim namjerama. Osim zaštite, crna je označavala i tugu koju su osjećali za preminulima [1].

U drevnom Egiptu, crna boja simbolizirala je život i ponovno rođenje.

Crna boja se u Europi počela povezivati sa smrću tijekom 10. stoljeća. U to vrijeme crna se vezivala i uz asketski i ponizan način života [1].

Slika 3. 18 Tiziano Vecellio, Karlo V, ulje na platnu, 1548. g.

Samo plemići su do 16. stoljeća nosili crnu kao simbol tuge za pokojnicima. Tijekom 16. stoljeća crna se povezivala s ozbiljnošću i dostojanstvenošću zbog utjecaja Luthera i protestanta. U 16. stoljeću crna se u Europi smatrala moralnom bojom. Označavala je poniznost, umjerenost, skromnost, suzdržanost. Takva poveznica uz crnu boju je osobito došla do izražaja u vrijeme reformacije. Tijekom vremena pozitivna značenja crne preobličila su se i počela označavati autoritet. Te je crna postala zastupljena kod odjeće svećenika, sudaca, arbitara i političara sve do danas [1].

Tijekom 17. i 18. stoljeća crna se smatrala bojom elite, ali i dalje se povezivala s Crkvom i korotom. Prema zakonima o odijevanju plemićke žene u Italiji su trebale nositi crnu odjeću već nakon nekoliko godina braka. Crna je tijekom tog razdoblja imala i suprotno značenje kada se

povezivala s vjerom, te je u tom slučaju bila patriotska boja i obvezivala je nosioca na suzdržavanje od luksuza [1].

Iz Italije se u hrvatsku Dalmaciju prenio običaj nekorotne crne boje odjeće, koji je postao prepoznatljiva karakteristika u jadranskom području. Takav običaj je bio osobito vezan uz žensku odjeću u jadranskom području. U 17. stoljeću je na Krku pod utjecajem protureformacije odjeće postala uobičajena odjeću u crnoj boji za sve stanovništvo, bez obzira na dob i spol [1].

Do industrijskog doba crna boja se povezivala sa strogošću i dostojanstvom [1].

Crne boja se povezivala s nečastivim prema pučkom tradicionalnom vjerovanju, dok se na dvoru u španjolskoj dominantna crna boja, koja je bila istaknuta samo s akcentima zlatne ili bijele boje, označavala duh inkvizicije [1].

Tijekom 19. stoljeća crna je uz smeđu i sivu boju s usponom građanskog društva dobila novu simboliku. U to vrijeme su muškarci odbacili boje te počeli nositi odjela strogog kroja, te su tako pokazivali svoju uspješnost i položaj u društvu [1].

4. Značenje boja na zastavama

4.1. Općenito značenje boja na zastavama

Mnoge države najčešće koriste crvenu boju na svojoj nacionalnoj zastavi. Crvena boja na zastavama najčešće označava hrabrost, smjelost, snagu, borbu za neovisnost i krvoproliće [22][23].

Druga najčešće korištena boja na zastavama je bijela. Ona najčešće simbolizira mir i poštenje, no na nekim zastavama predstavlja snijeg, kao što je slučaj kod zastave Argentine i Čilea [22].

Slika 4. 1 Zastava Argentine

Treća najčešće korištena boja na zastavama je plava. Ona se najčešće javlja kod zemalja koje graniče s oceanom te na tim zastavama simbolizira ocean. Na zastavama nekih zemalja plava simbolizira nebo, kao što je slučaj kod Argentine i Europske unije [22]. Plava u većini slučajeva simbolizira istinu, budnost, vjernost, pravednost, lojalnost i ustrajnost [22][23].

Slika 4. 2 Zastava Nikaragve

Zelena boja na zastavama najčešće simbolizira prirodne resurse i šume. Takvo tumačenje zelene se javlja kod Brazilske zastave, zastave Obale Bjelokosti i Bangladeša. Zelena boja se javlja

i na zastavama mnogih islamskih zemalja jer je ona tradicionalno islamska boja [22]. Zelena na zastavama simbolizira nadu, radost i ljubav [23].

Slika 4. 3 Zastava Brazila

Žuta boja na zastava simbolizira sunce, velikodušnost, zlatna polja, mineralna bogatstva. Crna boja na zastavama simbolizira odlučnost [22][23].

4.2. Značenje boja Pan-zastava i zastava Latinske Amerike

4.2.1. Pan-slavenske boje

Pan-slavenske boje su nastale iz težnje Slavenskih naroda za kulturnim, vjerskim i političkim ujedinjenjem. Ove boje su usvojene tijekom pokreta Panslavizam, a predložene su na prvom Pan-slavenskom kongresu u Pragu 1848. godine. Pan-slavenske boje su preuzete s Ruske zastave iz 19. stoljeća. Ove tri Pan-slavenske boje se u raznim varijantama javljaju na zastavama većine slavenskih država [24].

Slika 4. 4 Zastava Rusije

Crvena, bijela i plava boja su Panslavenske boje. Ove boje su inspirirane ruskom zastavom, jer su slavenske zemlje vidjele kulturološki Rusiju kao domovinu svih Slavena [24].

Kombinacija ove tri boje javlja se i na zastavama drugih država.

□ 4.2.1.1. Hrvatska zastava

Slika 4. 5 Hrvatska zastava

Kao i kod ostalih zastava slavenskih naroda na Hrvatskoj zastavi javljaju se panslavenske boje. A to su crvena, bijela i plava boja [24]. Crvena boja simbolizira krv hrvatskih mučenika [25] i revoluciju, bijela predstavlja jedinstvo i mir, dok plava označava nadu i slobodu [26].

4.2.2. Pan-afričke boje

Žuta, zelena i crvena boja koje se najčešće javljaju na zastavama u Africi, proizašle su iz pokreta koji je poznat kao Panafrikanizam. Osim navedenih boja na afričkim zastavama javlja se i crna boja kao simbol „obojenog“ naroda [5]. Žuta, zelena i crvena su prvotno bile boje na zastavi Etiopije. Ona je prenijela njihovu uporabu za boje zastava na ostale neovisne afričke zemlje. Zelena boja na Etiopskoj zastavi označava plodnost tla i nadu, crvena predstavlja hrabrost i krv koja je prolivena za neovisnost. Žuta simbolizira mir i pravdu. Ostale zemlje u Africi s Pan-afričkim bojama uglavnom jednako tumače značenje boja na svojoj zastavi, no ima i nekih razlika. Pa tako kod tumačenja simbolike boja na zastavi Senegala zelena simbolizira islam, napredak i nadu, dok na zastavi Gane, zelena predstavlja prirodne ljepote i šume [27].

Slika 4. 6 Zastava Senegala

Žuta, zelena i crvena su simbol pokreta rastafarijanizama. To je pokret koji označava borbu crnog naroda za slobodu, jednakost i prava [6]. Na rastafarijanskoj zastavi se osim žute, zelene i crvene, javlja i crna boja, koja predstavlja afrički narod [28].

4.2.3. Pan-Arapske boje

Zelena, crvena, crna i bijela su Pan-Arapske boje, a simboliziraju islamsku vjeru. Crvena boja predstavlja jedinstvo i krvoprolića mučenika. Bijela boja na zastavi predstavlja svijetlu budućnost, a crna boja označava tamnu prošlost [27].

Slika 4. 7 Zastava Egipta

Svaka od navedenih boja predstavlja određenu arapsku eru ili dinastiju. Zelena boja predstavlja Fatimsku dinastiju. Crvena boja predstavlja islamsku skupinu haridžite. Crna boja predstavlja Rashidun dinastiju i Poslanika Muhameda. Bijela boja predstavlja Umayyad dinastiju [29].

4.2.4. Latinsko Američke zastave

Na zastavama latinoameričkih zemalja, Kolumbije, Ekvadora i Venezuele javljaju se tri boje koje su raspoređene istim redoslijedom i imaju istu simboliku. Žuta boja na latinoameričkim zastavama simbolizira nacionalne resurse zemlje, odnosno zlatna polja. Crvena boja predstavlja krv koja je prolivena tijekom borbe za neovisnost. Dok plava boja simbolizira Atlantski ocean[30].

Slika 4. 8 Zastava Ekvadora

5. Analiza rezultata

5.1. On-line anketa

Istraživanje za ovaj završni rad proveden je putem on-line ankete. Anketa koja je provedena u sklopu završnog rada je bila anonimnog karaktera. Anketa je provedena nad svim dobnim skupinama bez obzira na zanimanje ili životne interese.

Anketa se sastojala od osamnaest pitanja od kojih su tri pitanja imala devet potpitanja. Svako od tih devet potpitanja se odnosilo na jednu boju. Boje koje su se nalazile u tim pitanjima su i boje o kojima se pisalo u završnom radu, a to su crvena, narančasta, žuta, zelena, plava, ljubičasta, roza, bijela i crna. U većini pitanja su sudionici ankete trebali samo dati pozitivan ili negativan odgovor na iznesenu tvrdnju. U sedam pitanja je trebalo upisati kratak odgovor. Te je bilo nekoliko pitanja u kojima su sudionici ankete trebali odabrati jedan ili više ponuđenih odgovora.

Kroz ovu anketu su se trebali dobiti rezultati koji bi prikazali koliko zapravo Hrvati znaju o simbolici boja u Hrvatskoj, zapadnim i istočnim kulturama.

5.2. Analiza rezultata ankete

Na anketu je odgovorilo 87% ispitanika u dobi između 19 i 35 godina, te 13% ispitanika u dobi između 35 i 50 godina. Na pitanja je odgovorilo 71% ženskih i 29% muških ispitanika ankete.

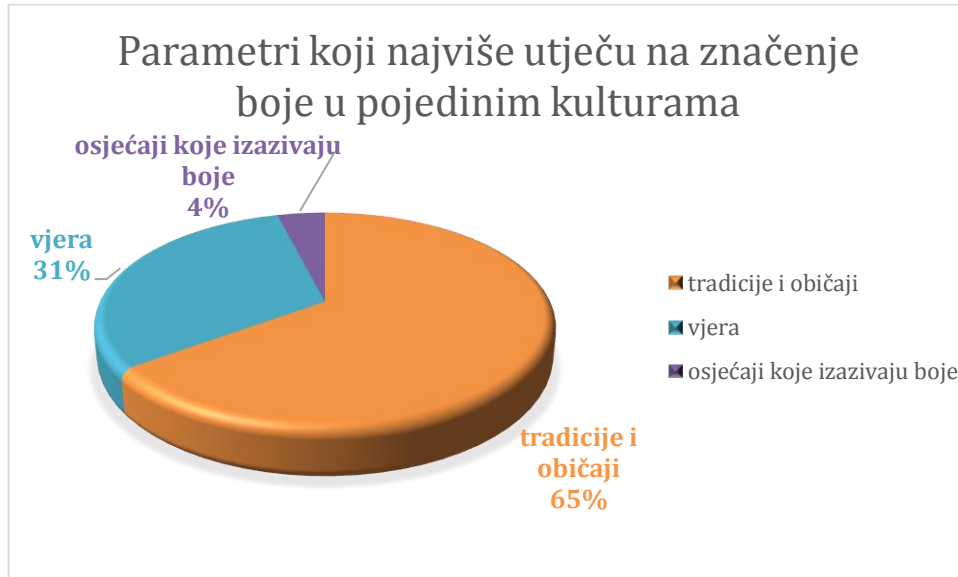
Svi ispitanici ankete tvrde da postoje velike razlike u tumačenju značenja boja između zapadnih i istočnih kultura kao što se vidi u Grafikonu 5. 1.

Grafikon 5. 1 Postoje velike razlike u tumačenju značenja boja između zapadnih i istočnih kultura

Na pitanje „Što mislite koji su najvažniji parametri koji utječu na značenje boja u pojedinim kulturama?“ Ispitanici su odgovorili: vjerovanja, tradicija i običaji, osjećaji koje izazivaju boje,

religija. Najviše ispitanika smatra da su tradicije i običaji najviše presudni za naš doživljaj boja, čak 65 njih. To je korektan zaključak, jer okolina, odnosno mentalitet koji nameće ta okolina, vezan je uz tradiciju, a sam način ponašanja (mentalitet) ljudi najviše i utječe na doživljaj boja. 31% ispitanika misli da je jedan od presudnih parametra vjera, što je opet u vezi s običajima i tradicijama naroda. 4% njih smatra da je riječ o osjećajima koje izazivaju boje. Rezultati ovog anketnog pitanja se vide na Grafikonu 5. 2.

Grafikon 5. 2 Parametri koji najviše utječu na značenje boje u pojedinim kulturama

Na Grafikonu 5. 3 se vidi da 89% ispitanika ankete tvrdi da plava boja nije uvijek bila muška, što je i točno. Dok je 11% njih smatra da je plava uvijek smatrana muškom bojom. Isti ispitanici su iz dobne skupine iznad 35 godina. Iz čega se može zaključiti da su današnji mladi informiraniji o tom pitanju.

Grafikon 5. 3 Plava je uvijek bila muška boja

Većina ljudi u Hrvatskoj smatra da je crvena nije univerzalna boja ljubavi, čak 88% njih. Što zapravo šokira jer prva pomisao uz riječ ljubav je crvena boja, kod većine ljudi. Prema dosadašnjim tvrdnjama navedenim u radu, s potvrdnim odgovorom na navedeno pitanje bi odgovorilo veći postotak ljudi diljem svijeta nego s negativnim. Ali ako se gleda s te strane da je odgovor sto posto točan, bez i jedne kulture koja bi odgovorila drukčije onda je ovih 88% njih dalo točan odgovor, dok je 12% njih potvrdilo da je crvena univerzalna boja ljubavi iz Grafikona 5. 4. Ako nije strogo gledano, onda su tih 12% ispitanika ankete u pravu.

Grafikon 5. 4 Crvena univerzalno simbolizira ljubav u svim kulturama

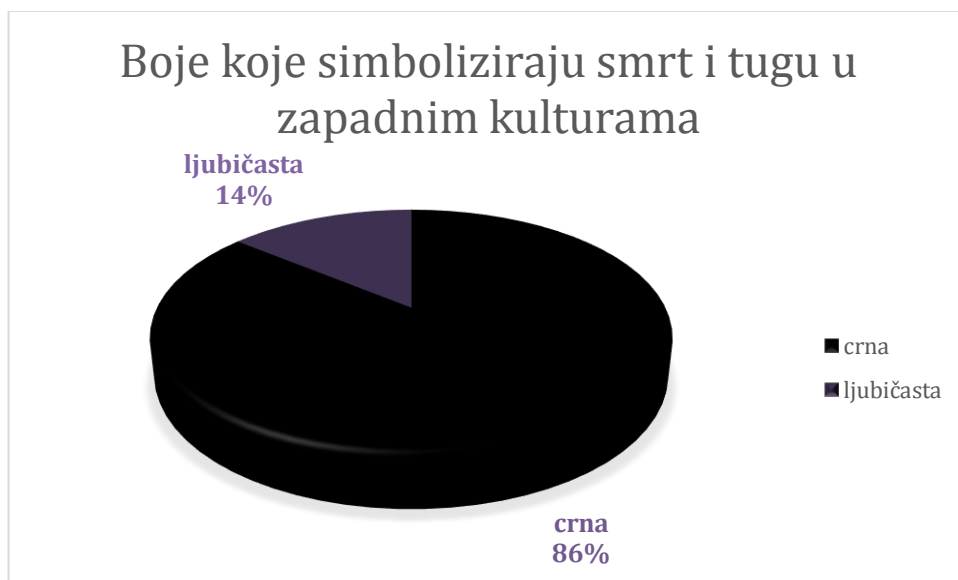
U današnje vrijeme je lakše proizvesti obojenu odjeću, koja ima postojane boje pa ljudima vjerojatno ne pada na pamet da je prije obojena odjeća bila skuplja. To je vjerojatno razlog zašto je 15% odgovorilo da se u prošlosti nije mogao odrediti društveni status prema jarkosti boja. Iz Grafikona 5. 5 se vidi da je 85% ispitanika znalo da se prema bojama odjeće mogao odrediti društveni status u prošlosti.

Grafikon 5. 5 U prošlosti se prema jarkosti boja mogao odrediti društveni status

Na Grafikonu 5. 6 se vidi da 14% ispitanika smatra kako je ljubičasta ta boja koja simbolizira smrt i tugu u zapadnim kulturama, što je djelomično točno, jer ona simbolizira tugu u zapadnim kulturama. 86% njih je odgovorilo da je crna ona boja koja simbolizira smrt i tugu u zapadnim kulturama. Rezultati ovog anketnog pitanja na koje su ispitanici odgovorili točno pokazujući svoju informiranost vezanu za boje koje imaju značenje tuge i smrti u zapadnim kulturama. Svi ispitanici ankete su očito istomišljenici što se tiče simbolike bijele boje u istočnim kulturama .Svi su odgovorili da bijela simbolizira smrt i tugu u istočnim kulturama, što je vidljivo s Grafikona 5. 6.

Grafikon 5. 6 Boje koje simboliziraju smrt i tugu u zapadnim kulturama

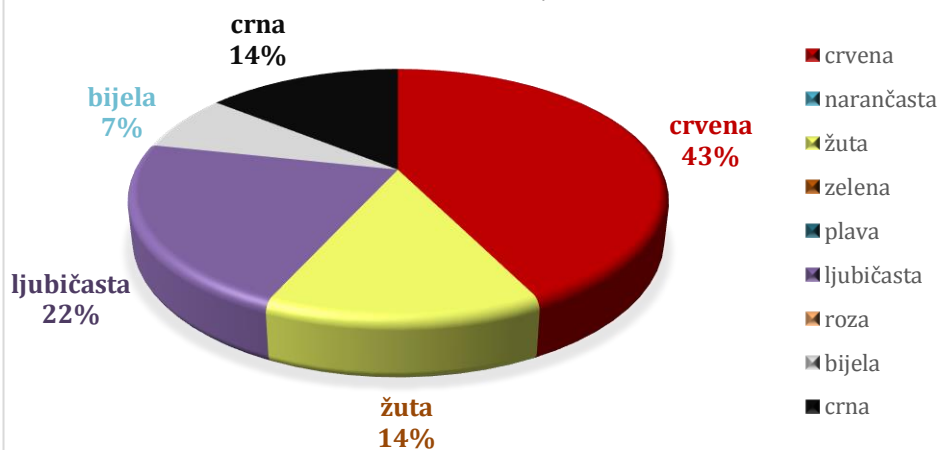
Boje koje simboliziraju smrt i tugu u istočnim kulturama

Grafikon 5. 7 Boje koje simboliziraju smrt i tugu u istočnim kulturama

Za crvenu 75% njih misli da je bila simbol moći i kraljeva, 38% njih misli da je ljubičasta imala tu simboliku, 25 % njih misli da su crna i žuta imale to značenje, a tek 13% njih misli da je tu simboliku imala bijela boja. Kao odgovor na ovo pitanje ispitanici su mogli odabrati više boja. I kao što je vidljivo iz Grafikona 5. 8 većina njih je dala točan odgovor, osim onih koji su odabrali bijelu i crnu boju kao odgovor.

Boje tijekom povijest koje su bile simbol moći i kraljeva

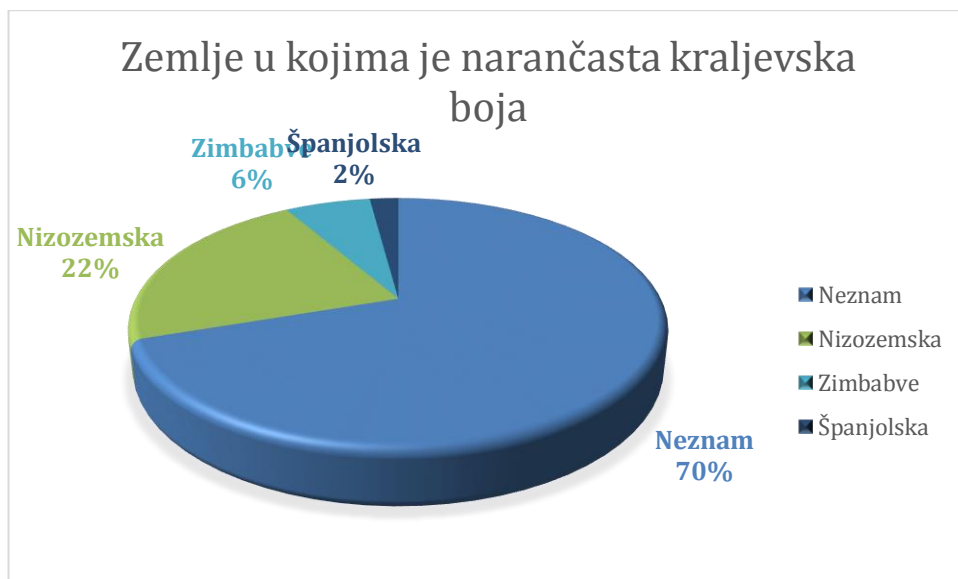
Grafikon 5. 8 Boje tijekom povijest koje su bile simbol moći i kraljeva

36% ispitanika su kao odgovor na pitanje „Znate li u kojoj je zemlji žuta kraljevska boja?“ odgovorili s Kina, dok su 12% posto njih za odgovor stavili Japan. Ostalih 52% njih nije znalo odgovor na pitanje. Rezultate ovog anketnog pitanja možemo vidjeti i na Grafikonu 5. 9.

Grafikon 5. 9 Zemlje u kojima je žuta kraljevska boja

6% ispitanika su kao odgovor na pitanje „Znate li u kojoj je zemlji narančasta kraljevska boja?“ sa Zimbabve, dok su 22% posto njih za odgovor stavili Nizozemska. Dok 2% njih smatra da je u Španjolskoj, narančasta kraljevska boja. Ostalih 70% njih nije znalo odgovor na pitanje.

Grafikon 5. 10 Zemlje u kojima je narančasta kraljevska boja

Na Grafikonu 5. 11 se vidi da 75% ispitanika smatra kako boje na zastavama različitih država nemaju jednaku simboliku, dok 25 posto njih tvrdi na nije tako. Na ovo pitanje nisu mogli odgovoriti ni krivo ni u potpunosti točno, jer globalno gledano oba odgovora su točna. Velika većina zemalja ima slične zastave, a neke su i preuzele i boje sa zastava drugih zemalja, pa i time dosta puta i značenje, jer da nisu imale sličnosti ne bi im trebale boje s takvom simbolikom. I to ispitanici ankete očito znaju. A ovih 25% je zasigurno mislilo da ne smije biti ni malo

nepodudaranja u vezi značenja boja, što je nemoguće jer ipak iako je povijest mnogih država usko vezana, ipak svaka ima nešto samo svoje što ju čini jedinstvenom. A na tu pomisao je možda i došao netko od ovih 25% ispitanika ankete.

Grafikon 5. 11 Boje na zastavama različitih država imaju jednaku simboliku

Svi ispitanici su znali da su crvena, bijela i plava Pan-slavske boje, što je i vidljivo na Grafikonu 5. 12. Oni koji možda i nisu na prvu znali odgovor, vrlo su vjerojatno dobili ideju koje su boje točan odgovor. Jer svi iz Hrvatske znaju koje boje se nalaze na Hrvatskoj zastavi. A kako su svi obaviješteni da spadamo u slavensku grupu naroda, shvatili su koji je odgovor i svi odgovorili 100% točno.

Grafikon 5. 12 Tri boje koje se javljaju na slavenskim zastavama

Na pitanje „Koje je značenje crvene, bijele i plave boje na Hrvatskoj zastavi prema Vašem mišljenju?“ Ispitanici su odgovorili: 46 % njih smatra da crvena boja označava krv tj. prolivenu

krv za Hrvatsku na hrvatskoj zastavi, 32% misli da simbolizira moć, a 22% njih se nije izjasnilo. Ispitanici on-line ankete su većinski, s 34% odgovora pokazali kako plava boja na Hrvatskoj zastavi za njih simbolizira more, za 17% njih plava simbolizira vjeru. 14% ljudi smatra da plava simbolizira povjerenje, a 12% njih misle da je riječ o slozi. Vjerojatno misle na slogu Hrvatskoj naroda slično značenje je 15% njih pridodalo bijeloj boji. 33% njih nije odgovorilo na pitanje o značenju plave boju na Hrvatskoj zastavi. 57% ispitanika ankete misli da bijela predstavlja mir, 14% njih misli da označava slobodu. Za 9% njih bijela je simbol duše, što nas dovodi do povezanosti s vjerom, i povezivanja i plave boje s njom, kao i u ovom slučaju, jer Hrvati su pretežno kršćani, i za njih su duše njihove religije, kao što je i raj. 33% njih se nije izjasnilo. Samo 5% ispitanika misli da je značenje bijele boje povezano s vrhovima planina u Hrvatskoj. Odgovori, koje su dali ispitanici on-line ankete se mogu vidjeti u Tablici 5. 1.

Tablica 5. 1 Značenje boja na Hrvatskoj zastavi

Boje	Značenje boja na Hrvatskoj zastavi				
Crvena	moć	prolivena krv za Hrvatsku			
Bijela	mir	sloboda	jedinstvo	vrhovi planina	duše
Plava	vjera	povjerenje	sloga	more	

Na pitanje „Prema Vašem mišljenju koje je značenje crvene, narančaste, žute, zelene, plave, ljubičaste, roze, bijele i crne boje u Hrvatskoj, koje u zapadnim kulturama a koje u istočnim kulturama?“ Ispitanici su odgovorili kako je prikazano u Tablici 5.2.

Tablica 5. 2 Značenje boja u Hrvatskoj, zapadnim i istočnim kulturama

Boje	Značenje boja u:		
	Hrvatskoj	zapadnim kulturama	istočnim kulturama
Crvena	ljubav strast krv moć snaga	ljubav strast	ljubav prestiž krv borbenost opasnost
Narančasta	veselje radost toplina sreća	veselje upozorenje moć	veselje radost optimizam smrt

	opasnost		osveta
Žuta	sreća veselje opasnost sunce razdraganost svjetlost energija	sreća veselje opasnost	sreća moć ponos djetinjastost
Zelena	smirenost priroda harmonija novac ekologija mir	smirenost priroda harmonija sreća	smirenost religija bolest novac sigurnost
Plava	zdravlje more rijeke dominacija turizam vjera smirenost povjerenje	zdravlje more nebo dominacija ocean	zdravlje ocean bogatstvo podređenost
Ljubičasta	kreativnost tmurnost prestiž ljepota mističnost inteligencija dostojanstvo	kreativnost tmurnost luksuz veselje	svetost intelekt ženstvenost moć okrutnost

Roza	ženstvenost nježnost mekoća	ženstvenost nježnost	ženstvenost nježnost muževnost
Bijela	nevinost neutralno čistoća vedrina raj dobrota	nevinost neutralno čistoća vedrina svetost	tuga smrt
Crna	smrt tuga moć zlo misterija luksuz	smrt tuga ozbiljnost bol	smrt moć sreća

Prema rezultatima ankete se može zaključiti da ispitanici smatraju da boje imaju uglavnom ista značenje u Hrvatskoj, zapadnim i istočnim kulturama s ponekim razlikama. Ali kako je pitanje postavljeno s aspekta njihovog vlastitog mišljenja a ne znanja koje posjeduju, što u biti ide jedno drugome „pod ruku“, ipak slijedno tome njihovi odgovori su korektni.

6. Zaključak

Na kraju pisanja završnog rada, dani su odgovori na pitanja koja su postavljena u uvodu. A ta pitanja su bila: Kakva sve značenja imaju boje diljem svijeta? Da li su ta značenja raznolika ili uglavnom ista? Da li zemlje u istočnim kulturama imaju i približno sličnu perspektivu glede boja, kao i ljudi iz zapadnih kultura? Da li u zapadnim i istočnim kulturama ima dodirnih točaka glede značenja boja? Postoje li i prema tradiciji pojedinih zemalja značenja boja koje vrijede samo kod njih i možda još par zemalja? Na ta i sva pitanja koja su se javila prilikom istraživanja podataka o temi završnog rada, nađeni su odgovori. Poneki odgovori su manje zanimljivi, neki nisu ni bili očekivani. Kao saznanje da je žuta predstavlja žalost u Egiptu i Burmi. Jer ta boja u većem djelu svijeta ipak predstavlja sreću, veselje i uglavnom ima pozitivna značenja.

Današnje značenje boja u kulturama se razlikuje od značenja boja u prošlosti. Razlog za to su zbivanja koja su dovela do promjene razmišljanja kao reformacija u doba Luthera. Najveći sraz značenja doživjele su roza i plava. Iz perspektive podjele tih boja na ženske i muške boje. Značenje boja se u današnje vrijeme ispreplelo diljem svijeta zbog globalne povezanosti svih kultura. Pa tako je roza prihvaćena u Kini kao jedna od boja.

Tijekom povijesti jedan od bitnih čimbenika za značenje boje je bila i njena rijetkost i postojanost nakon bojanja odjeće tom bojom. Taj primjer je vidljiv kod ljubičaste boje, koja je zbog svoje skupoće prouzrokovala svoje značenje kao boje luksuza, moći, bogatstva, careva i kraljeva. Danas je obojana odjeća dostupnija svima i statusni simbol više nije jedan od čimbenika koji utječu na značenje boja. Tijekom povijest jedan od utjecajnijih čimbenika je bila vjera. Pa tako je u kršćanskom svijetu Crkva diktirala značenje boja po svom nahođenju. Ljudi su prije kao i danas pridavali značenja boja na osnovi okoline koja ih je okruživala, odnosno mentalitetu ljudi, događajima iz njihovog vremena koji su mogli utjecati na promjenu njihove perspektive.

Značenje boja diljem svijeta je najbližije kada su u pitanju zastave, gdje iste boje uglavnom imaju univerzalna značenja. Razlike u značenju boja se uglavnom javljaju, jer neke zemlje povezuju određene boje sa ključnim događajem za tu zemlju.

Analizom rezultata on-line ankete se može zaključiti da većina ispitanika povezuje boje sa društvenim i prirodnim pojavama, te osjećajima koje one izazivaju u ljudima. Najviše ispitanika ankete smatra da na značenje boja utječu tradicije i običaji. Okolina svakako utječe na percepciju svijeta oko nas, tako da je jedna od presudnih značajka koja utječe na naš pogled na svijet sredina u kojoj smo se rodili.

Na kraju pisanja cijelog završnog rada na temu Boje u kulturama i tradicijama može se zaključiti da Hrvati dobro poznaju terminologiju simbolike boje u kulturama i tradicijama.

Kako je bio cilj saznati nešto novo, dosada neznano za autoricu završnog rada. Cilj je postignut.

Potpis

Jana Domitrović

U Varaždinu, 29. rujan 2016.

IZJAVA O AUTORSTVU

I

SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, JANA DOMITROVIĆ (ime i prezime) pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom Boje u kulturama i tradicijama (upisati naslov) te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Student/ica:
(upisati ime i prezime)

Jana Domitrović
(vlastoručni potpis)

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju završne/diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih/diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, JANA DOMITROVIĆ (ime i prezime) neopozivo izjavljujem da sam suglasan/na s javnom objavom završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom Boje u kulturama i tradicijama (upisati naslov) čiji sam autor/ica.

Student/ica:
(upisati ime i prezime)

Jana Domitrović
(vlastoručni potpis)

7. Literatura

Knjige se navode:

- [1] A. Brenko: Moć boja, Etnografski muzej, Zagreb, 2009.
- [2] E. Heller, Psychologie de la couleur: effets et symboliques, Paris, 2009
- [3] H. H. Rowen, The princes of Orange: the stadholders in the Dutch Republic, Cambridge 1988.
- [4] S. Smith, A. Hadfield, T. Dunne, Foreign Policy: Theories, Actors, Cases Foreign Policy: Theories, Actors, Cases, , Oxford , 2008

Časopisi se navode:

- [5] V. Prga: Društveno-historijske pretpostavke nastanka ideje afričkog jedinstva: Politička misao : časopis za politologiju, Vol.21 No.1-2 Lipanj 1984. Str. 93-101.
- [6] B. Perasović: Rastafarijanstvo u Hrvatskoj: Sociologija i prostor 45, 3-4 (2007), Sociologija i prostor : časopis za istraživanje prostornoga i sociokulturnog razvoja, Vol.45 No.3/4 (177/178) Veljača 2008. str. 301-319

Internet izvori:

- [7] <http://www.shutterstock.com/blog/the-spectrum-of-symbolism-color-meanings-around-the-world>, dostupno 10.07.2016.
- [8] <http://www.empower-yourself-with-color-psychology.com/cultural-color.html>, dostupno 10.07.2016.
- [9] <http://trebevic.net/zanimljivosti/sta-koja-boja-znaci-u-razlicitim-kulturama>, dostupno 11.07.2016.
- [10] <http://www.bronzic.com/psihologija-i-znacjenje-boja/>, dostupno 11.07.2016.
- [11] <http://infoboxdaily.com/colors-of-ghanaian-funeral-attire-explained/>, dostupno 15.07.2016.
- [12] <http://udajemse.hr/savjeti/zajednicki-savjeti/znacjenje-boja-na-vjencanju/a527>, dostupno 15.07.2016.
- [13] <http://www.timeanddate.com/holidays/india/vasant-panchami>, dostupno 17.07.2016.
- [14] <http://www.bronzic.com/psihologija-boja/>, dostupno 17.07.2016.
- [15] <http://www.astrologijatarot.com/clanak/boje-kroz-povijest-zlatna-kao-boja-svetosti/741/>, dostupno 20.07.2016.
- [16] <http://opusteno.rs/dizajn-f128/znacjenje-boja-crvena-t17164.html>, dostupno 20.07.2016.
- [17] <http://www.ancientegyptonline.co.uk/colourgreen.html>, dostupno 20.07.2016.
- [18] <http://www.factmonster.com/ipka/A0769383.html>, dostupno 21.07.2016.
- [19] <http://www.ancientegyptonline.co.uk/colourblue.html>, dostupno 21.07.2016.
- [20] <http://www.telegram.hr/zivot/kako-je-roza-postala-boja-za-curice-a-prije-100-godina-su-je-nosili-samo-decki>, dostupno 24.07.2016.
- [21] <http://abc.amarisonline.com/pink-boja-kako-glasi-u-prevodu-i-kako-je-nastala-rec/>, dostupno 30.07.2016.

- [22] <https://www.quora.com/Why-is-the-color-pink-rarely-used-in-national-flag-designs>, dostupno 30.07.2016.
- [23] <http://www.signology.org/flag-symbol/index.htm>, dostupno 30.07.2016.
- [24] <http://www.newworldencyclopedia.org/entry/Pan-Slavism>, dostupno 01.08.2016.
- [25] <http://www.worldflags101.com/c/croatia-flag.aspx>, dostupno 01.08.2016.
- [26] <http://croatiaflag.facts.co/croatiaflagof/croatiaflag.php>, dostupno 01.08.2016.
- [27] <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/et.html>, dostupno 10.08.2016.
- [28] <http://www.bbc.co.uk/religion/religions/rastafari/ataglance/glance.shtml>, dostupno 15.08.2016.
- [29] Mahdi Abdul-Hadi, Palestine Facts: The Meaning of the Flag, passia.org, dostupno 15.08.2016.
- [30] <https://www.quora.com/Why-do-many-flags-look-so-similar>, dostupno 15.08.2016

Popis slika

Slika 2. 1 Šarene ruske matreshka lutke.....	3
Slika 2. 2 Indijsko vjenčanje	4
Slika 2. 3 Sprovod u Gani	4
Slika 2. 4 Kineska nova godina	5
Slika 2. 5 Fushimi Inari Taisha svetište u Kyoto, Japan	5
Slika 2. 6 Festival lampa u Tajlandu.....	6
Slika 2. 7 Tradicionalni žuti tramvaj u Lisabonu, Portugal	6
Slika 2. 8 Budistički redovnici	7
Slika 2. 9 Indijska djevojka koja nosi žutu haljinu povodom proljetnog festivala Vasant Panchami	7
Slika 2. 10 Rižina polja na terasastom Mu Cang Chai, YenBai, Vijetnam.....	8
Slika 2. 11 Zelena vrata drevne džamije u Medini. Tanger, Maroko	8
Slika 2. 12 Meksički plesači u tradicionalnim nošnjama	8
Slika 2. 13 Logotip Bank of America	9
Slika 2. 14 Hinduističkog bogu Krišna	10
Slika 2. 15 Purple Heart	11
Slika 2. 16 Djevojčica u ružičastoj odjeći	11
Slika 2. 17 Sveti duh	12
Slika 2. 18 Rabin.....	13
Slika 2. 19 Huli udovica iz Papue Nove Gvineje	14
Slika 2. 20 Pogreb u Gani.....	15
Slika 3. 1 Apep (Apophis).....	17
Slika 3. 2 Tradicionalna Kazahstanska vjenčanica, fotografija snimljene između 1911. i 1914. godine.....	17
Slika 3. 3 Klaun, Pierre-Auguste Renoir (1868)	18
Slika 3. 4 Willem Silent, 1580.....	19
Slika 3. 5 Poštanska marka iz Ukrajine s obilježjima Narančaste revolucije.....	19
Slika 3. 6 Car iz dinastije Qing	21
Slika 3. 7 Jan Van Eyck, Arnolfilijeva svadba, tempera na drvu, 1434. National Gallery, London	22
Slika 3. 8 Egipatska figurica nilskog konja.....	24
Slika 3. 9 Frédéric Bazille, Obiteljski susret, ulje na platnu 1867.g.....	24
Slika 3. 10 Murex trunculus	Slika 3. 11 Murex brandaris ...25

Slika 3. 12 Bizantski plemić	26
Slika 3. 13 Kraljica Elizabeta I (1533. – 1603.)	26
Slika 3. 14 François Boucher, Madame Pompadour, ulje na platnu, oko 1750	27
Slika 3. 15 Dječak s bičem, nepoznati umjetnik, 1840. godina.....	27
Slika 3. 16 Muško odijelo, 1780. g., Švicarska	28
Slika 3. 17 Antička egipatska odjeća	29
Slika 3. 18 Tiziano Vecellio, Karlo V, ulje na platnu, 1548. g.	30
Slika 4. 1 Zastava Argentine	32
Slika 4. 2 Zastava Nikaragve.....	32
Slika 4. 3 Zastava Brazila.....	33
Slika 4. 4 Zastava Rusije	33
Slika 4. 5 Hrvatska zastava.....	34
Slika 4. 6 Zastava Senegala.....	34
Slika 4. 7 Zastava Egipta.....	35
Slika 4. 8 Zastava Ekvadora	35

Popis tablica

Tablica 5. 1 Značenje boja na Hrvatskoj zastavi	43
Tablica 5. 2 Značenje boja u Hrvatskoj, zapadnim i istočnim kulturama	43

Popis grafikona

Grafikon 5. 1 Postoje velike razlike u tumačenju značenja boja između zapadnih i istočnih kultura	36
Grafikon 5. 2 Parametri koji najviše utječu na značenje boje u pojedinim kulturama	37
Grafikon 5. 3 Plava je uvijek bila muška boja	37
Grafikon 5. 4 Crvena univerzalno simbolizira ljubav u svim kulturama.....	38
Grafikon 5. 5 U prošlosti se prema jarkosti boja mogao odrediti društveni status	39
Grafikon 5. 6 Boje koje simboliziraju smrt i tugu u zapadnim kulturama	39
Grafikon 5. 7 Boje koje simboliziraju smrt i tugu u istočnim kulturama	40
Grafikon 5. 8 Boje tijekom povijest koje su bile simbol moći i kraljeva	40
Grafikon 5. 9 Zemlje u kojima je žuta kraljevska boja.....	41
Grafikon 5. 10 Zemlje u kojima je narančasta kraljevska boja	41
Grafikon 5. 11 Boje na zastavama različitih država imaju jednaku simboliku.....	42
Grafikon 5. 12 Tri boje koje se javljaju na slavenskim zastavama	42